

Ναι στην αγάπη, όχι στην (μικρο)πολιτική

Οι μυθιστορηματικοί ήρωες του Άρη Μαραγκόπουλου εξεγείρονται ενάντια στο κυνήγι του χρήματος και τη διαφθορά. Στην πρόσφατη επιστολική νουβέλα του με τίτλο *Τα δεδομένα της ζωής μας*, (εκδ. Ελληνικά Γράμματα), μια ομάδα συνταξιούχων στέλνει απειλητικές επιστολές σε εκείνους που προκαλούν το κοινό αίσθημα: στο διεφθαρμένο βουλευτή, την ξανθιά ανεγκέφαλη παρουσιάστρια, στον εφοριακό που χρηματίζεται κ.λπ.

Στο επίσης νέο μυθιστόρημα του συγγραφέα με τίτλο *Αγάπη, κήποι, αχαριστία* (θα κυκλοφορήσει κι αυτό σε λίγες μέρες από τις εκδ. *Κέδρος*), κεντρικός ήρωας είναι ο Βενιαμίν Σανιδόπουλος, η ποιητική φύση του οποίου δεν έχει θέση στο «αμερικάνικο όνειρο» της ελληνικής πραγματικότητας. Το συγγραφικό έργο του Άρη Μαραγκόπουλου είναι γνωστό και από το βιβλίο του *Ο Οδυσσέας του Τζέιμς Τζόις, Οδηγός ανάγνωσης* (εκδ. *Κέδρος*), το οποίο έχει στόχο να μνήσει τον αναγνώστη σε ένα θρυλικό έργο της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Γιατί ο κεντρικός ήρωας του μυθιστορήματός σας, ο Βενιαμίν Σανιδόπουλος, δεν επιθυμεί να προσαρμοστεί στην πραγματικότητα;

Ο Βενιαμίν Σανιδόπουλος κινείται από μια πολιτική διάθεση που βγαίνει στην άρνησή του να προσαρμοστεί στις νόρμες της καθημερινής ζωής. Αυτή η άρνηση τον κάνει να συμπεριφέρεται παράλογα, όπως πιστεύουν και τα υπόλοιπα πρόσωπα του μυθιστορήματος. Ο ήρωας του βιβλίου δεν μπορεί να προσαρμοστεί στην τρέχουσα πραγματικότητα, όπως και πολλοί άλλοι άνθρωποι που κυκλοφορούν ανάμεσά μας. Κάποτε μια διέξοδος ήταν η πολιτική, σήμερα αυτό όμως δεν ισχύει γιατί η πολιτική είναι πλέον φθαρμένη, δεν δίνει λύσεις. Έχουμε φτάσει σε ένα οριακό σημείο σε πολλά επίπεδα. Με ποιον τρόπο λοιπόν μπορεί να αντισταθεί κανείς; Μπορεί να διεκδικήσει την ιδιαιτερότητά του, τη μη προσαρμοστικότητά του, όπως ο Βενιαμίν Σανιδόπουλος.

Γιατί επιλέξατε ως ιστορικό φόντο του μυθιστορήματός σας τη δεκαετία του '80 και τι υποδηλώνει ο τίτλος του μυθιστορήματος *Αγάπη, κήποι, αχαριστία*;

Θεωρώ ότι μπήκαμε σε ένα νέο αιώνα από τη δεκαετία του '80 και μετά. Αυτό το σηματοδοτούν διάφορα γεγονότα εκείνης της δεκαετίας, όπως είναι για παράδειγμα η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, το Διαδίκτυο, η πτώση του τείχους στο Βερολίνο, η μετακίνηση μεταναστών στην Ευρώπη. Το φαινόμενο που σήμερα ονομάζουμε παγκοσμιοποίηση έχει τις ρίζες του σε αυτή τη δεκαετία. Είχαμε μια πιο αισιόδοξη αντίληψη τότε, ίσως γιατί τρεφόμασταν με τα παλιά μας οράματα. Όμως, ήδη υπήρχαν κάποιοι άνθρωποι από διάφορους χώρους που έβλεπαν πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα. Ο Β. Σανιδόπουλος τους μοιάζει, αρχίζει να διαβάσει κι αυτός στα σημεία των καιρών. Ο τίτλος υποδηλώνει ότι υπάρχει ένα χάος ανάμεσα στην επιθυμία που έχουν οι άνθρωποι για αγάπη και στην αχαριστία που δείχνουν

οι πράξεις τους. Ο κήπος έχει συμβολικό χαρακτήρα, είναι ο χώρος στον οποίο συναντώνται η επιθυμία με την πραγματικότητα.

Ο Βενιαμίν Σανιδόπουλος χαρακτηρίζει αρνητικά ορισμένες γυναίκες ως «ανδρόβουλες». Σε ποιόν τύπο γυναίκας αναφέρεται;

Είναι οι γυναίκες όπως διαμορφώνονται σήμερα από τον αντρικό πολιτισμό, γι' αυτό σκέπτονται σαν άντρες, είναι για παράδειγμα τα γνωστά στελέχη των επιχειρήσεων που έχουν μια καταναλωτική αντίληψη για τη ζωή και ξεχνούν τον θηλυκό εαυτό τους. Όταν μιλάω για θηλυκή πλευρά, δεν αναφέρομαι στον ερωτισμό τους, αλλά στη δυνατότητά τους να είναι θετικές προς τη ζωή – χωρίς να εννοώ ότι πρέπει να τεκνοποιήσουν. Οι γυναίκες μπορούν να βοηθήσουν τον πολιτισμό μας να γίνει πιο ανθρώπινος γιατί γνωρίζουν καλύτερα από τους άντρες το κόστος της ανθρώπινης ζωής. Γι' αυτό και ο Β. Σανιδόπουλος λέει ότι, όταν σηκώναμε τις κόκκινες σημαίες το Μάη του '68 στη Σορβόνη, το κόκκινο ήταν για εμας και το χρώμα των έμμηνων, με την έννοια δηλ. ότι οι φοιτητές διεκδικούσαν τότε ένα θηλυκό πολιτισμό, έναν πιο ανθρώπινο κόσμο.

Στο μυθιστόρημά σας *Αγάπη, κήποι, αχαριστία* υιοθετείτε διαφορετικά είδη γραφής: το κείμενο άλλοτε θυμίζει θεατρικό έργο, άλλοτε έχει ποιητικό ρυθμό ή παίρνει τη μορφή δοκιμίου.

Η άποψή μου για τη χρήση της γλώσσας συμπίπτει με αυτήν που υποστηρίζει ότι τα σύνορα ανάμεσα στα διάφορα είδη λόγου, δηλ. την ποίηση, τον θεατρικό λόγο, το δοκίμιο κ.λπ., δεν υφίστανται. Ο Σολωμός, όταν έγραφε τη *Γυναίκα της Ζάκυθος*, που δεν ήταν μόνο ποίημα ή μόνο πεζό, το ονόμαζε «είδος μεικτό πλην νόμιμο». Μια παρόμοια λογοτεχνική παράδοση που υποστηρίζει αυτή την ιδέα περιλαμβάνει συγγραφείς όπως ο Τζέιμς Τζόις, η Βιρτζίνια Γουλφ κ.λπ. Νομίζω ότι η ελληνική λογοτεχνία χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό αφηγηματικά στερεότυπα και δεν ψάχνει τους εκφραστικούς της τρόπους. Βέβαια το να χρησιμοποιεί κανείς διαφορετικά είδη λόγου δεν πρέπει να γίνεται αυτοσκοπός. Στη σκηνή με τις γυναίκες που συνάντησαν τον Β. Σανιδόπουλο χρησιμοποιώ θεατρικό λόγο, γιατί δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να ζωντανέψεις την εικόνα που έχουν για τον ήρωα. Σε ορισμένα σημεία ο λόγος γίνεται ποιητικός γιατί πρέπει να αποδώσει εκείνο που κινείται στα όρια πραγματικού και μεταφυσικού. Στο δοκιμιακό λόγο αναλύω πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που σημάδεψαν τη ζωή του ήρωά μου.

Στο βιβλίο σας με τίτλο *Τα δεδομένα της ζωής μας* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα), οι ήρωές σας είναι ηλικιωμένοι. Είναι τυχαία αυτή η επιλογή; Επίσης γιατί από φιλήσυχοι συνταξιούχοι μετατρέπονται σε επαναστάτες;

Υπάρχει τεράστια διαφορά που έχει επηρεάσει τους δημοκρατικούς θεσμούς. Οι άνθρωποι αισθάνονται ότι έχουν φτάσει στα όριά τους, γι' αυτό αντιστέκονται. Μιλούν εξ ονόματός τους διάφοροι πολιτικοί, οι οποίοι όμως δεν λένε τίποτα που να τους αφορά. Το βιβλίο αυτό το θεωρώ κατεξοχήν πολιτικό. Ξέρω ότι πολλοί θα το χαρακτηρίσουν διδακτικό αλλά δεν με πειράζει. Το ζήτημα είναι αν οι διδαχές σου αντέχουν και αν «βγαίνουν» ως λογοτεχνία. Η κοινωνία μας παρουσιάζεται «να πουλάει» μόνο στους νέους

και θέτει στο περιθώριο τους ηλικιωμένους ανθρώπους με ρατσιστικό τρόπο. Ακόμη κι ένας άνθρωπος που είναι πάνω από σαράντα χρονών αρχίζει να νιώθει αβέβαιος για το μέλλον του. Οι ήρωες αυτού του βιβλίου είναι γέροντες γιατί αυτοί έχουν κάτι παραπάνω από εμάς: δεν ξεχνούν. Η φορτισμένη μνήμη τους, η Ιστορία δηλαδή, τους επιτρέπει να καταλαβαίνουν το παρόν καλύτερα. Η ιστορική μνήμη οδηγεί στην πολιτική ανυπακοή οπότε αυτοί επιλέγουν να αντισταθούν σε ό,τι τους προσβάλλει. Η τελευταία προκήρυξη που μοιράζεται στην κηδεία του κεντρικού ήρωα είναι γραμμένη με βάση επιφυλλίδα του Πιερ Μπουρντιέ. Τα πράγματα που μας απασχολούν δεν συμβαίνουν μόνο στην Ελλάδα.

Χαρακτηρίζετε το βιβλίο σας για τον *Οδυσσέα* του Τζέιμς Τζόις, οδηγό ανάγνωσης κι αποφεύγετε τον όρο μελέτη. Γιατί συμβαίνει αυτό;

Δεν το έγραφα για τους ακαδημαϊκούς, αλλά για τον πολύ κόσμο. Υπάρχουν κάποια βιβλία που δεν μπορούμε να τα αποφύγουμε και πρέπει κάποια στιγμή να τα διαβάσουμε επειδή δεν είναι απλώς βιβλία αλλά συνιστούν σημαντικές εμπειρίες. Τέτοια βιβλία είναι για παράδειγμα η *Οδύσσεια* του Ομήρου, η *Βίβλος*, η *Θεία Κωμωδία* του Δάντη, ο *Οδυσσέας* του Τζέιμς Τζόις. Είναι βιβλία που δεν έχουν γραφτεί για να διαβαστούν από την αρχή μέχρι το τέλος, μονορούφι. Από αυτά τα βιβλία διαβάζεις ένα απόσπασμα κατά καιρούς, σε κάποια στιγμή της ζωής σου, όταν νιώθεις έτοιμος. Ειδικά ο *Οδυσσέας* είναι ένα βιβλίο στο οποίο αναφέρονται όλοι, αλλά ελάχιστοι έχουν διαβάσει. Ακόμη και αν χάναμε όλη τη λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα και έμενε αυτό το βιβλίο, θα γνωρίζαμε πώς γραφόταν η λογοτεχνία τη συγκεκριμένη περίοδο. Φέτος συμπληρώνονται ογδόντα χρόνια από την κυκλοφορία του βιβλίου και διοργανώνουμε στο Εθνικό Κέντρο Βιβλίου εκδηλώσεις για τον Τζόις, τη Δευτέρα 17 Ιουνίου, την επομένη, δηλαδή, της Bloomsday.

Εφημερίδα *Επενδυτής*
Σάββατο 1 - Κυριακή 2 Ιουνίου 2002
Μάνια Στάικου